

GOSPODARSKI LIST

LIST IZHAJA VSAK MESEC ENKRAT

* *

NAROČNINA:

Za celo leto 12 lir

Za pol leta 6 "

Posamezna številka 1 liro.

LETO I.

ŠT. 6.

JUNIJ 1922

UPRAVNIŠTVO IN UREDNIŠTVO

.. V GORICI ..

CORSO GIUSEPPE VERDI ŠT. 32

* *

.. Rokopisi se ne vračajo. ..

Tiskovine v zalogi zadružne zveze:

Blagajniški dnevniki, 100 listov, po	L 40.—	Knjige pristopnic, 400 listov	L 30.—
Blagajniški razdelniki, novi vzorec:		» » 200 »	» 20.—
1) Prejemki 200 listov	» 70.—	» » 100 »	» 15.—
2) Izdatki 200 listov	» 70.—	Hranilne knjižice, 1 izvod po	» 2.—
Blagajniški razdelniki zadrug	» 50.—	Zadružne » 1 » »	» 2.—
» » » (posamez-		Izpiski hranilnih vlog 1 izvod po	» —.20
ne pole)	» —.50	Izpiski hranilnih vlog 1 izvod po	» —.40
Hranilne knjige — posamezne pole	» —.70	Zadolžnice, a) proti poročstvu	» —.50
Posojilne knjige, 200 listov po	» 90.—	b) proti vkujižbi	» —.50
Imeniki zadružnikov	» 20.—	Računski zaključki: a) za denarne zadr. » —.30	
Knjige deležev	» 35.—	b) za blagone » » —.30	
Salda konti	» 40.—	Potrčila za vzdignjene hranilne vl.	» —.08
Nakupno-prodajne knjige	» 40.—	Opomini, izvod po	» —.10
Blag. skontri	» 40.—	Obrestne tablice, vseh vrst, izvod po	» —.60
Prejemne knjige mleka	» 30.—	Izkazi za neposredne pristojbine	» —.30
Štrace	» 40.—		
Knjige tekočih računov	» 15.—		

Izdaja »Zadružna zveza« v Gorici.
Tisk. »Narodne tiskarne« v Gorici.
Urednik Polde Kemperle.

Čevljarska zadruga
v **MIRNU** pri Gorici
izdeluje vsakovrstno obuvalo
poznano pod imenom

ADRIA čevlji

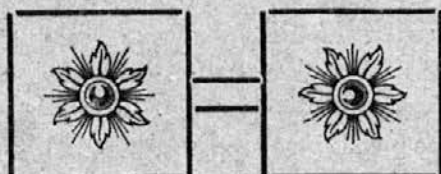
Edino domače zadružno podjetje te stroke, ki si je pridobilo vsestransko priznanje. Izdeluje čevlje, ki v ličnosti in trpežnosti prekašajo vse druge te vrstne izdelke.

LASTNE PRODAJALNE: v GORICI, Corso Verdi 32, v Trstu, ulica Rettori 1, v Celju, Narodni dom. — Razpošilja tudi naravnost iz tovarne v Mirnu na debelo in na drobno.

Kmečka banka

registrovana zadruga z omejeno zavezo
v Gorici, Piazza De Amicis (prej Kornj) št. 12,
posluje vsak dan razun nedelj in praznikov.
Sprejema hranilne vloge ter jih obrestuje 5⁰/₀.
Dovoljuje posojila na vknjižbo in poroštvo
pod ugodnimi pogoji.

Konsorcij stavbnih zadrug v Gorici

priporoča vojnim oškodovancem, naj izročajo
obnovitvena dela le Stavbnim Zadrugam, ki
so včlanjene v Goriški zvezi in v na-
šem konsorciju. :: :: :: :: :: :: :: ::

KMETIJSKA ZADRUGA

prej
Kmetijska in vrtnarska gospodarska zadruga
reg. zad. z om. por.

V TRSTU, ULICA RAFFINERIA št. 7

Telefon : 36 - 75

Podružnice : Avber, Boljunc, Branica, Brsec, Črnikal, Dolina, Dučovlje, Gropada-Padriče, Kazlje, Klanec-Ocizla, Koper, Loka, Lovran, Materija, Moščenice, Opčine, Osp, Plavje, Poljanec-Vepřinac, Prestranek, Sv. Peter, Salež, Škofije, Štanjel, Štjak, Šempolaj, Vrabče, Lonjer, Sv. Mar. Magd. sp., Sv. Anton, Dekani.

Uradni prostori, glavno skladišče, semenski odsek in mlekarna v ulici Raffineria št. 7. Skladišče v ulici Raffineria št. 8. Zadruga gostilna in zaloga vina v ulici Raffineria št. 3.

Razprodaja svojim članom raznovrstne kmetijske potrebščine, kakor stroje, orodje, umetna gnojila, žveplo, modro galico, seno itd. Otvarja konsumna razprodajališča. Ima poseben semenski oddelek z zajamčenimi prvovrstnimi semeni, trtnimi in sadnimi sadikami. Cene so konkurenčne. Vnovčuje pridelke svojih članov. Posreduje pri nabavi in prodaji med zadrugami na deželi. Zadruga je v trgovskih stikih s prvimi viri kmetijskih potrebščin v kraljevini in inozemstvu.

K zadrugi morejo pristopiti kmetovalci in zadruge. Vstopnina za posameznika 1 L., delež 20 L.
Jamstvo osemkratno.

Kmetje ne izkoriščajte in ne pustite se izkoriščati !

GOSPODARSKI LIST

LIST IZHAJA VSAK MESEC ENKRAT ..

* *
NAROČNINA:

Za celo leto 12 lir

Za pol leta 6 "

Posamezna številka 1 lito. . . .

LETO I.

ŠT. 6.

JUNIJ 1922

UPRAVNIŠTVO IN UREDNIŠTVO

.. V GORICI ..

CORSO GIUSEPPE VERDI ŠT. 32

* *

.. .. Rokopisi se ne vračajo.

DELAJMO!

To pa je čuden naslov, bo mislil marsikdo: saj delam od zore do mraka. Kdor si da z mirno vestjo tako spričevalo, temu seveda ne velja ta poziv. A škodilo tudi njemu ne bo, ako prečita te vrstice.

Poleg varčnosti, ki jo je treba dobro ločiti od skoposti, katera ne privošči človeku niti najpotrebnejšega, nam je nujno potrebna pridna delavnost, če se hočemo rešiti gospodarskega propada.

Tudi glede delavnosti stojimo še vedno mnogo preveč pod utisom vojskinih let. Velika večina naših moških, ki so bili prisiljeni obleči vojaško suknjo, si je vzela pri vojaki za načelo: delaj kolikor mogoče malo. Nič čudnega. Hrana slaba, služba prisiljena, niti eno niti drugo ni človeka vspodbujalo k hitremu in točnemu delu. Kdor je bil pa še vojni vjetnik, ta se je še toliko bolj oprijel tega načela. Pri delu so bili, a le bolj po imenu. Kolikokrat se je videlo cele trume vojnih vjetnikov pri kakem delu — a so napravili cel dan manje, kakor bi dovršila dva dobra delavca. Tudi to ni nič čudnega. Oni pač niso imeli nobenega interesa na tem, da bi bilo delo v sovražnikovi deželi dovršeno dobro in točno.

Precejšnji del takega razpoloženja je pa med našim delavnim ljudstvom ostal tudi še potem, ko so naši fantje in možje slekli vojaško suknjo. Delaj kolikor mogoče malo, boš dalj časa imel delo, boš več zaslužil; delaj kolikor mogoče površno, bo tem prej zopet treba poprave, ki ti prinese nov zaslužek. Kdo ni tega pojava opazoval v prvih letih po vojski, zlasti med profesionalisti? Častno izjemo, so delali le domači kmetjski možje in fantje, ki so se z vsem ognjem vrgli na svoje kmetško delo in so iz razritih brnjih polj pričarali s svojo pridnostjo zopet urejena polja in očiščene travnike.

Ali pa je to načelo: delaj kolikor mogoče malo in površno, zdravo za naše narodno gospodarstvo? Nikakor ne, ker nas vodi v gospodarski propad. Tega

načela so se polastili pod boljševiškim režimom kmetje in delavci v Rusiji, zato pa danes toliko ljudi tam umira od lakote. — Nemci pa so se prostovoljno vrgli z vso silo na delo, prostovoljno sprejeli več kot osemurni delavnik, delajo po tvornicah, rudokopih, na kmetijah z vso paro, delajo solidno, točno in vstrajno, da rešijo svoje narodno gospodarstvo poloma. Kdo ima bolj prav?

Koga oškoduješ, ako delaš počasi, površno — ali ne svojega lastnega brata, rojaka, kateremu zidaš hišo, napravljaš obleko, okopuješ polje? In pri tisočih oškodovancev — trpi narodno premoženje, padamo v gospodarsko mizerijo. Mali smo, a še mnogo manjši in šibkejši bomo postali, ako se poleg varčnosti ne oprimemo predvojskine pridne delavnosti.

Mnogim ljudem se je sploh vsako delo pristudilo; le še za kako mešetarstvo so dovzetni, kjer se mnogo pije in na lahkem kaj zaslužil. To je zelo nezdrav pojav v tako majhnem narodu, ki mu preti pogin. Večina teh lahkoživcev bo enkrat hodila z beraško palico okoli.

Rojaki, v pridnem, vestnem stanovskem delu je naš spas in naša gospodarska bodočnost. Vsak na svojem mestu bodi cel mož, ki si šteje v čast, da sprejeto delo tudi vestno in točno opravi. Delo hvali mojstra in ga priporoča, ali ga pa tudi osramoti in mu vzame vse zaupanje pri ljudeh. Pridno in vestno delo ima nek poseben blagoslov in tek, da človeku zaleže, ga gospodarsko podpre, ga tudi uči varčevati. Vse drugače bo vesten delavec cenil lito prislužno po poštenem delu, kakor oni, ki jo je prislužil na lahek in nepošten način. Kakor dobljeno, tako zgubljeno — tako so pravili že naši stari predniki — in prav so imeli. Skušnje vedno potrjujejo resničnost starih pregovorov.

Rojaki, ako se hočemo gospodarsko rešiti, je treba nam vsem pridne delavnosti.

Vprašanje izmenjave onostranskih naložb.

Čenjeni gospod urednik! Rade volje se odzovem Vašemu vabilu, naj bi v par besedah sporočil javnosti, v kakšnem stanju se nahaja sedaj vprašanje, ki je tako pereče za naše gospodarstvo.

Gre za one vloge, ki so jih imele naše zadrug ali tudi posamezniki preko meje že pred 3. nov 1918 in so še neizmenjane. Dve vprašanji sta, na kateri treba odgovoriti: 1. Ali imamo pravico do izmenjave ali ne? 2. Ali pridemo do izmenjave? Na prvo vprašanje: Brez dvoma imamo polno pravico do izmenjave. Vlada je izdala ukaz, po katerem je smel vsak Primorec in vsaka zadruga a) prenesti dotične naložbe iz tujine v notranjost naše države in b) izmenjati dotično vsoto pri »Banca d'Italia« po ključu 60%. Za izvršitev akcij, označenih pod a) in b) je bilo potrebno pismeno dovoljenje od tržaškega zakladnega nadzorništva.

Kakor vsi interesiranci so se tudi banke, posojilnice in naše zadržne zveze, Goriška in Tržaška in druge ter posamezniki obrnili na nadzorništvo po dotični listini. Dan na dan so banke in posamezniki ter razne naše posojilnice prejemale listine, prenesli naložbe in jih tu izmenjale. Nekateri zavodi, kakor na pr. goriški »Mont« je sicer prenesel vso svojo onostransko naložbo v Gorico, ni pa do danes prejel dovoljenja za izmenjavo. Drugi zavodi, med te spada večina naših denarnih zavodov, pa ni dobila ne enega ne drugega dovoljenja. To pa moram pibiti: Zvezi, goriška in tržaška, sta storili vso dolžnost, da bi prišli zase oz. za članice do denarja, a doslej zaman; vlada je gluha. V januarju se je posrečilo deloma priti do izmenjave. Skoro dvomilijonsko naložbo Goriške zadržne zveze smo z dovoljenjem vlade prenesli v Trst in svoto izmenjali pri Banca d'Italia po 60%. A kako težko se je to zgodilo! Parkrat je interveniralo pri Giolittiju društvo »Edinost«, parkrat poslanci Podgornik, Lavrenčič in podpisani. A vse to delo ni rodilo prav nikakega uspeha.

Do izmenjave je prišlo šele, ko se je podpisani obrnil do Ljudske stranke, oziroma do njenega tajnika Don Sturza. Brez pomoči tega gospoda li danes dvomilijonska naložba počivala v Ljubliani. Don Sturzo je podpisanega poučil, kako se delajo primerne akcije pri rimskih vladah in — uspeh je bil tu.

Podpisani je menil s to izmenjavo ustvariti pre-

cedent, po katerem naj bi prišli do izmenjave vseh naših naložb.

Ali bomo izmenjali vse druge naložbe ali ne? Zakon je jasen. Pravico imamo. O tem ni dvoma. Zakaj pa se nam še ni izmenjal denar, če je zakon tu. Dragi prijatelji, že na sto shodih sem poudaril, da v demokratičnih državah velja zakon le toliko, kolikor ga znaš s silo uveljaviti. Zakon o vojni odškodnini nam ne bo dal polovice tega, kar obljubuje, če ne bomo stalno pazili in upili na izpolnitev. Minister ne vpraša toliko »ali imaš pravico« kolikor po tem »ali imaš moč, da mi izsiliš uslišanje.«

In ta »moč«, ta »sila« je ali veliko število poslancev, ali velika stranka, ali velika akcija (shodi, sestanki, protesti, brzojavke, alarmi v časnikih). Tudi ta zgled podkrepuje mnenje mnogih Goričanov, ki pravijo, da mi Slovenci ne bomo mogli s pridom braniti svojih gospodarskih interesov, ako ne bomo iskali zavezništva v kaki veliki laški stranki. Pet poslancev ne pomeni v Rimu — nič.

Ali pridemo do izmenjave? Doslej se za izmenjavo ni storilo še nič. Morda porečeš: »ali nisi trdil ravnokar, da sta Zadržni zvezi storili svojo dolžnost?« Da, to je res, in pohvalno priznam delo obeh zvez, a to ne šteje nič pri vladi. Izmenjava denarja je sicer samo gospodarsko vprašanje, toda čim se podaš na pot proti rešitvi vprašanja, postane to vprašanje politično. In politična vprašanja mora rešiti ne gospodarska organizacija, temveč politična; pri nas društvo »Edinost« v Trstu, ki je naša vrhovna politična institucija. Kakor v drugih zadevah, tudi v tem vprašanju ni na žalost, storilo nobene primerne akcije v svrhu izmenjave. Podpisani je že lani vložil na odbor vprašanje, kakšno stališče zavzema društvo do tega perečega in nujnega vprašanja, a do danes — kolikor je podpisanemu znano — se društvo ni pečalo z vprašanjem primerne akcije. To je tudi eden izmed argumentov, ki zahtevajo decentralizacijo v organizaciji pri nas. Ker se društvo ne zanima dovolj, delajo zavodi in posamezniki za rešitev tega vprašanja. Podpisanemu se zdi, da bo iz tega truda težko kaj uspeha, dokler ne začne prenovljena politična organizacija energične akcije. Bojim se le, da bi ne bilo prepozno.

Gorica, 28. maja 1922.

Šček Virgilij.

Gospodarska enketa.

Po nasvetu mnogih odličnih sotrudnikov še ne zaključimo »enkete« s to številko, temveč bomo še nadaljevali z zbiranjem gradiva, da bomo imeli za ustmeno »enketo« res vsa vprašanja po možnosti

obdelana. Na naslednji strani pričenjamo z »enketo«, ki je tokrat posvečena zlasti istrskim zadevam.

Uredništvo.

ŽIVINOREJA.

Glede živinoreje v Istri piše
g. župnik Grašič:

Istra imade lijepu tegleču pasminu za vožnju, koja imade razmjerno malo mlijeka. O toj je pisao rasprave pokojni stručnjak Fran Povše. — Istarski se kmet ponosi tim plemenom te umije uzgajati napose krasne volove dapače tako da prelazi to katkada u pretjeranost. Pokrajina je pokušala poboljšati tu pasminu onom sličnom iz Italije — Romana gentile no time je dobila domača premeke noge. Popraviti se je htjelo to rasom »Romana rusticana«.

Manjka pa mljekarsko plemo. Prije rata su se uvaživali sa uspjehom bikovi i krave oberintalke i montafonke. Sada se vidi malo potomaka tog plemena. Nužna je ponovna nabava te ili srodne krvi radi podignuća mljekarstva. Oživotvorenje ove gospodarske grane bio bi unosan prihod našem gospodarstvu vinogradaru. Gdje imade dostatno livada, nadoknadio bi mu se dijelomice gubitak na vinu. I samo uživanje više mliječne hrane bilo bi veoma važno u zdravstvenom pogledu. Za radnje da se porabiti i krave muzare, napose one, koje su križane krvi. Previše se takve naravski ne smiju opteretiti, jer bi se inače gubilo na mlijeku. Opaziti pak moramo, da u Istri najmlječnije pasmine brzo degeneriraju. Svako pokoljenje odlikuje se više mesom nego mlijekom.

Mljekarstvo nije tako laki posao, kako se to u opće misli. Napose nastaju poteškoće u toplo doba svuda, gdje nema ledenica ili barem hladnih vrutaka vode. Uz to imadu sada veći gradovi u Istri kao n. pr. Opatija, Pula i dr. malo konsuma.

Usprikoš tomu morali bi se naši poljodjelci više baviti mljekarstvom i to združnim načinom. Osnovati bi trebalo sabiraonice mlijeka u gradovima ili željezničkim postajama, gdje bi se možda mogao dobavljati led, da se mlijeko barem ohladi prije predaje na željeznicu. Prodaja mlijeka u naravi je najpraktičnija, za izradbu maslaca mora se imati potpuno znanje o mljekarskoj struci te se to bez strojeva ne može raditi. To treba prepustiti mljekarskim zadrugama, koje imadu usposobljene poslovođe.

Predložiti pako hoćemo nešto, što bi morali naši marvogojci prihvatiti, ako se kane uspješno baviti mljekarstvom. Za mužnju (bi se naime imali svi služiti zatvorenim spravama (mužnjacima) i pamukom za filtriranje mlijeka.

Tekom mužnje se mlijeko najviše pokvari. Radi topline mlijeka se kvarljivi bakterije brzo rasplodjuju i mlijeko nije više sposobno za prijevoz — te je neukusno i nezdravo. Ako se miješa sa boljim,

pokvari se i to. Često imadu zato mljekari velike štete. Čistoća mlijeka može se postići jedino filtriranjem. Naravski treba držati sve sprave, koje služe mljekarstvu, čiste i na zračnome mjestu. Hladno mlijeko ne smije se filtrirati, jer bi gubilo na tustini. Zatvoreni mužnjaci i pamuk na prodaji su u trgovinama mljekarskih prava. To si može nabaviti svaki gospodar. Trošak će mu se povratiti stotruko na mlijeku. Filtriranje i hladjenje mlijeka jesu prvi i najprostiji uvjeti uspjeha u mljekarstvu.

I država bi mogla nešto učiniti u tom pogledu. Na željeznicama, gdje se prevaži mnogo mlijeka, morala bi država priskrbijati ljeti svakomu vlaku hladioni voz, providjen ledom. To bi pospješivalo mljekarstvo i gradovi bi dobivali više zdravog mlijeka, nega to biva sada. I svaki bi trgovac mlijekom rado platio povišicu vozarine, da mu se mlijeko duže vremena uzdrži.

—o—

Glede ovčarstva u Istri podaja g. Grašič sledeće zanimivosti:

U Istri je ovčarstvo jednom cvalo. Sada se to zanemaruje. To bi trebalo obnoviti svuda, gdje okolnosti dopuštaju. Ovca i koza su najkorisnije domaće životinje. Tu potonju proganjaju šumarske vlasti velikom gorljivosti — s razloga, da će biti šuma, kad ne bude koza. To je zabluda. Poznamo krajeve, gdje ne bijaše koze pedeset i više godina, a sada su goli, bez drva. Nasuprot tomu ima mjesta, gdje su se pošumile golijeti baš tada, kad su ljudi imali najviše koza. Svaka vrsti životinja može se gojiti ondje, gdje imade dostatno gospodarske pouke. I oblasti valja da postupaju pravilno. Neka se kazni krivac, no nikad se ne smije uništavati dobru stvar. Sadašnji je postupak šumskih čuvara zakona ponajviše nepravilan, i zato nemamo ni koze ni šume. Komu je to na korist? Zastupnici naroda neka tomu posvete svoju pažnju!

Marvogojstvo se ovčarstvom i kozarstvom — rekli bismo — socializira. Govedo je ponajviše vlasništvo imućnijih posjednika, ovca i koza pak je često jedini imetak siromaha. Priznati moramo, da se produkcija ovih lakše širi, te da su porabljivije u većoj mjeri nego goveda, a to je velike važnosti za obitelji u pogledu prehranjivanja. U mnogim je istarskim mjestima nemoguće imati ljeti govedjeg mesa ali ovčijeg može se priskrbijati takodjer u malenim selima. Novac od prodatih goveda upotrebljuje se za veće izdatke, često i za luksus — dok ostaje prihod ovčarstva i kozarstva malne iključivo za kućnu porabu kao što mlijeko, sir za hranu, vuna za odjeću.

Ovca i koza lakše se goje i obzirom na krmu. I to je jedna važna tačka u računima raznog gospo-

dara. Zato: što će intenzivnije biti marvogojstvo, to će više imati seljak živeža i novca. Sve to će doći u korist pučanstvu u gradovima i industrijalnim središtima.

—0—

Tudio svinjereji v Istri nam podaja g. župnik Grašič prav umestne nasvete:

Starinsko istarsko pleme, velikog stasa i crne boje već je posvema iščeznulo. Sada se vidi ponajviše pasmina, uzgojena križanjem domaćih ili uvezenih štirskih svinja sa Yorkšircima. Čistokrvni Yorkširci bili su previše osjetljivi za bolesti. Posljednjih desetak godina kušali su iste poboljšati njemačkim plemenom. Seljaku odgovara više pasmina, koja je bogatija na masti, dok bi gradovi često voljeli više mesnate svinje. U opće se u pokrajini krmad još premalo uzgaja.

Za krmadarstvo je u Istri velika zaprijetka bolest vrbanc (mal rossino). To je pravi zator našemu seljaku. Poginu mlade i odrasle, često i utovljene životinje, za koje je potrošio vlasnik stotine novaca.

Pomoć ili sredstvo protiv toga bilo bi jedino prethodno cijepljenje, — i to ne od pojedinaca već u opće od svih vlasnika krmadi. Iskustvo uči, da je cijepljenje proti vrbancu uspješno samo ondje, gdje se provede u velikom okolišu. Ako to čine pojedinci, troši se bez svrhe i bolest se uza sve to raznaša. Cijepljenje je spojeno sa razmjerno velikim troškovima. Zato se seljaci sve manje služe tim sredstvom.

Valjalo bi pronaći način, da bi se cijepljenje uvelo svuda, gdje se pojavljuje bolest. Najlakše i najuspješnije bi to provela pokrajine obligatornom naredbom putem veterinara ili po vještacima zato usposobljenim. Najmanje, što bi se moralo poduzeti, bilo bi, da pokrajine nabave barem serum za cijepljenje. Vlasnici svinja odšteti bi po tarifi veterinar za posao i gubitak vremena. To bi bilo na korist pučanstva u opće. Što bi se više krmadi uzgojilo i dovelo na trgove, to bi cijene bile niže.

Najstrože bi se mjere morale poduzeti za životinje, koje se uvađaju izvana — a trebalo bi paziti napose na željeznicama, da budu vozovi raskuženi poslije svakog prevoza krmaka.

I u ovom poslu morao bi biti rad medju goričkom i istarskom pokrajinskom vlasti izveden u potpunom sporazumu.

Sirarstvo.

O prodaji sira, ki je zelo važen proizvod živinoreje posebno v onih krajih, kjer ni mogoča oddaja svežega mleka neposredno konsumu se je v drugih listih že precej pisalo. V splošnem se opaža, da sir zaostaja in ga ni mogoče tako lahko vnovčiti kot pred vojno. Ta pojav je občutila in občuti skoro vsaka sirarna,

predvsem pa one, ki so začele nedavno z obratovanjem.

Ako se hoče eno zlo odpraviti se mora poiskati najprej vzroke in jih, potem odstraniti. Mnogokrat se mora tudi precej razrušiti in na istem temelju nekaj novega sezidati. To velja tudi pri sirarstvu. Naše sirarstvo je precej primitivno in tudi ne moremo zahtevati, da bi stalo na enaki stopinji kot v Danski, Švici, Nizozemski ali kje drugod. Vendar pa se bo dalo sirarstvo uspešno dvigniti in šele tedaj bomo videli kakšnega pomena bo za našega živinorejca.

Ako se ne proda mleko sveže, oziroma ako se ga ne porabi doma, se ga uporabi za maslo in za sir. Svetovnoznano je dansko in irsko maslo; neposredno pred vojno je začelo igrati veliko vlogo na svetovnem trgu tudi rusko maslo, predvsem ono iz pribaltijskih krajev, pa tudi ono iz Sibirije. Od sirov so bili in so še vedno najbolj znani ementalški, eidamski, tilzitski, trapistovski, parmežanski ter nekateri drugi od trdih, Gervais (Žervé) Camenbera, Gorgonzola in Imperial od mehkih ter Roquefort od ovčjih. Ti siri so vedno dobili odjemalce. Ime imajo od različnih proizvajalcev ali pa od krajev, kjer se proizvajajo. Na trgu se pa ne prodajajo ti siri vedno iz onih krajev, kjer so dobili svoje ime, temveč se jih zelo mnogo ponareja in tako so bili izstavljeni na kmetijski razstavi v Pragi, ki se je vršila o Binkošti 1921 vsi zgoraj navedeni siri, akoravno ni bil nobeden dobavljen iz originalnih krajev, temveč so bili vsi proizvod čehoslovaških sirarn.

Tu moramo predvsem iskati rešitve naši sirarski krizi, ako jo hočemo tako imenovati. Moramo delati, kar delajo že več let čehoslovaške sirarne: to je, da tudi mi ponarejamo sire, ki že imajo svetovnoznano ime in da ne skušamo upeljati na svetovnem trgu nepoznatih sirov, ker za to nimamo zadostnih sredstev in tudi ne zadostnega časa.

Kaj se pravi ponarejevati svetovnoznane sire. Motil bi se oni, ki bi mislil, da pomeni to prodajati poljubni sir pod nepravim imenom ali pa prodajati pod takim imenom sir, ki bi odgovarjal le po obliki onemu od katerega si je izposodil ime. Ponarejevati sir se pravi, držati se točno recepta, po katerem se svetovnoznani sir napravlja, dati mu enako obliko, enako stopinjo maščobe in pustiti ga zoreti ravnotoliko časa kot zori original. Kdor ne misli tako delati, naj sploh ne začne ponarejevati svetovnoznanih sirov, ker drugače bo sirarstvu samo škodoval.

Za proizvodnjo svetovnoznanih sirov je potrebno precej obratnega kapitala in to je ravno ona ralk-rana, ki nas muči povsod, kjerkoli hočemo kreniti na pravo pot. Vprašanje kredita je vedno osnova. Hudo je, da moramo vedno vpraševati po kreditu. Člani naših mlekarn in tudi drugih združenih organizacij ne morejo skoro nikdar zbrati toliko sred-

stev., da bi zadruga zamogla uspešno započeti svoj obrat.

V sirarstvu se potrebuje mnogo obratnih sredstev ravno pri proizvodnji trdih in dolgozorečih sirov. Ker ločejo imeti člani mleko, ki so ga oddali v mlekarstvo tudi plačano. Drugo, kar je ravnotako važno, je vprašanje sirarjev, katerih imajo naše sirarne premalo in premalo izvežbanih. Večinoma sirijo še vedno tako, kot so videli svojega pradedca. Poleg tega nimamo sposobnega naraščaja. V tem oziru bo mogoče odpomoči na ta način, da odpošljejo različne sirarne vsaj po enega brihtnega fanta v tujino v kakšno veliko mlekarstvo oziroma sirarno, ki ga bo

rada sprejela brezplačno za vajenca in pomočnika. Seveda se mora potem dati fantom podpora. Tretja točka, ki je tudi ne smemo prezreti, je organizacija prodaje sira. V tem oziru gredo naše sirarne ločena pota. Ta ločena pota so tu pa tam koristna, ker se dobe pri mnogih sirarnah ljudje, ki so zelo sposobni in najdejo iz stiske vedno kak izhod. Iz splošno gospodarskega interesa in za večino sirarn bo pa koristnejše, ako se združijo sirarne v en konsorcij, ki bo nadziral proizvodnjo in organiziral prodajo. V tem oziru bo najbolje, da se združijo vse mlekarne, sirarne in maslarne v močno zvezo.

Ing. Rustja.

NAŠE ZADRUŽNIŠTVO.

Pravo organizacijo v naše zadrage.

Naše zadrugištvu se ne more tako razviti kakor želimo vsi. Vzrokov je več, med njimi eden glavnih disorganizacija, ki se je zanesla v naše zadrugištvu. Pri našem zadrugištvu ni pravega zmisla za oni red, ki je podlaga vsakega dovršenega dela, ter predpogoj za dosego zaželenih uspehov. Pri ustanavljanju zadrug imamo pred očmi samo velike materialne ugodnosti, ki jih bo zadruga nudila članom. Pozabljamo pa pri tem ono trnjevo pot, ki pelje v boljšo bodočnost. Vsak stremi za takojšnjimi uspehi, ter se ne zaveda, da je za velike uspehe potrebno velikih žrtev. Navadno se veliko obljublja, ko se ne more nič dati. Naše zadrugištvu bi moralo biti postavljeno na pravo sistematično podlago. Posamezne panoge zadrugištva bi se morale v vsakem oziru temeljito urediti po vseh predpisih tozadevne stroke. Za dober razvoj zadruga je v prvi vrsti potreben primeren kapital. Kdor hoče kaj imeti mora najprvo dati. Brez kapitala je vsak uspeh nemogoč. Da more denarni zavod dajati posojila, mora prej dobiti hranilne vloge; da more konsumno društvo uspešno poslovati, morejo člani vplačati zadostno višino kapitala v obliki deležev, itd. V tem oziru je naše ljudstvo razvajeno. Kdor ima denar ga nosi v razne, po veliki meri tuje zavode, kdor rabi posojilo, se navadno obrne na naše zadrage. Zadrage, ki potrebujejo kapital, se v vseh slučajih obrnejo na »Zvezo«; one pa ki imajo odvišen denar ga v mnogih slučajih — kljub tozadevnim predpisom — nalagajo drugod. Zgodili so se celo slučaji, da so zadrage v največji denarni mizeriji, dvigale denar pri svoji »Zvezi«, ter ga nalagale drugam »bolj na varno«. Zopet imamo slučaje, ko zadrage drže velike svote denarja brezplodno doma med tem ko ga pri sosedni zadrugi primanjkuje.

Dalje je za uspešen razvoj zadrugištva neobhodno potrebno najstrožje upravno vodstvo. V tem oziru se navadno pri ustanavljanju in vodstvu za-

drug največ greši. Trgovec, ki hoče vzgojiti sina kot naslednika in namestnika se zaveda važnosti zadostne izobrazbe, ki je potrebna za uspešen razvoj trgovine. Poskrbi, da se bodoči gospodar temeljito izobrazi. Zraven trgoveške šole, ga še strokovno-komercialno izobrazi. Kako vse drugače je to pri naših zadrugah. Ko se v vasi ustanovi konsum ali druga zadruga, je vprašanje upravnega vodstva najmanjše važnosti. Vsake svote, ki bi se naj v ta namen potrošila se zdi škoda. Nastavijo se za malo plačo ljudje, ki so slučajno v sorodstvu z enim ali drugim odbornikom ali predsednikom, brez ozira na njihovo izobrazbo, ali vsaj dobro voljo do potrebne izobrazbe. Ono, kar naj bi služilo kot vzor pravega gospodarstva, postane najnemarnejša umazana »botega«. Knjigovodstvo se vodi na zavijalnem papirju, blago je razloženo na raznih zabojih in podih, metla se rabi poredkoma. Gre dokler gre. Ko se štrina zmeša tako, da je ni mogoče razvozlati, se začne iskati vzroke. Prične se ono ravsanje in kavsanje, ne da bi se upoštevali pravi razlogi. Očitki na desno in levo. Vsak je prepričan, da pri njem ni krivde, pri vseh ostalih pa ogromna. Konečno se spomnijo, da je tam nekje neka »Zveza«, ki ima nekega revizorja — ta naj reši položaj. Revizor, ki naj po svojem poslu pregleda že v redu zaključene knjige, mora sedeti tedne in tedne, da uredi to, kar se še da urediti. Seveda se v slučaju, da pride več takih pozivov na enkrat, revizor ne more takoj odzvati, in vsled tega zopet nevolja in pritožbe. Pozablja se, da ni revizor za to tu, da bi ga oni, ki zanemarjajo svoje dolžnosti obsojali, ampak nasprotno.

Predpogoj, ki ga moramo imeti pred očmi, ko se ustanavljajo zadrage bodi: Strokovno in upravno izobraženo vodstveno osebje. Najpolnejše urejeno knjigovodstvo, ki naj pri konsumnih in produktivnih zadrugah vsebuje tudi blagovne, kalkulančne in druge pomožne knjige, ki so potrebne za to, da imamo vedno jasno sliko o vsakočasnem položaju zalog

in splošnega stanja zadruga. Konsumne zadruga naj si tolikor iz higijeničnega kolikor iz stališča evidence nad blagom, nabavijo dovolj potrebne oprave, da morejo imeti posamezne vrste blaga razložene v lepem redu, Metla naj tudi igra njej določeno vlogo. Splošno naj se že v prodajalnih prostorih kaže pravi združni organizatorični duh.

Veliki uspehi so se vedno dosegli tam, kjer se je delalo po gotovem določenem načrtu. O organizaciji tovarne so se spisale debele knjige. Brez do vseh podrobnosti izdelanega organizatoričnega načrta je poslovanje industrijskega obrata nemogoče. Železniški urnik je pri tolikih progah in križiščih tako urejen, da nudi potnikom največje ugodnosti. Narava sama nam daje največji vzgled popolne organizacije. Brez organizacije ni uspehov, brez uspehov je naše združništvo zapisano razpadu. Delajmo, da to preprečimo.

A. Vuk.

G. D. Doktorič meni: a) Dozdevno je ljudstvo za združništvo zelo dovzetno. Dejstvo pa je, da ljudje splošno še niso zreli za pravo združno delovanje. Prva gonilna sila je še vedno egoizem! Častilakomnost igra v mnogih zadrugah veliko vlogo, zraven pa zavist in osebni.

b) V prvi vrsti potrebujemo dobrih in večjih ljudi, da bi vodili zadruga. Navadno so ustanavljali duhovniki ali učitelji zadruga in so jih potem tudi brezplačno vodili. To je šlo pri malih rajfajzovkah. Kakor hitro se pa promet zelo razširi, mora imeti zadruga vsaj enega večjega moža, ki je kos svoji nalogi. Pri konsumnih zadrugah je največja hiba nezmožnost voditeljev. Med voditelje štejem pa vse člane načelstva. Dogaja se, da imajo zadruga dobrega poslovodjo, ki mu pa mečejo nevešči načelniki polena

pod nogo, dokler se ne naveliča. Zato nujno potrebujemo: 1. Zdržne tečaje v večjih središčih in 2. gospodarske shode in predavanja po vseh občinah.

Naša inteligenca še nima pravega pojma o združništvu niti pravega smisla zanj. Imamo tudi zelo idealne ljudi, ki bi nam mogli mnogo koristiti, ako bi kako urico hoteli posvetiti teoretičnim študijem o združništvu. Nedostaja naši inteligenci splošno neobhodno potrebnega znanja knjigovodstva! Zato pa gre marsikje slabo, ker inteligentni voditelj zadruga ne čuti potrebe, da bi se podkoval v tej in podobnih praktičnih vedah.

Zelo bi priporočal, naj bi se ne vršil občni zbor zadruga, ne da bi bil pričujoč zastopnik naše »Zdržne zveze«. O priložnosti občnega zbora naj bi bilo tudi kako aktualno gospodarsko predavanje.

Boriti se moramo vstrajno *proti lakomnosti in egoizmu*, ki sta popolnoma nasprotna združni misli. Jaz sem proti razdeljevanju dobička pri zadrugah! Vsaj določen del bi se moral posvetiti dobrodelnim in kulturnim namenom. Naše gospodarske ustanove niso organizacije za brezsrčne kapitaliste ampak udruženja ljudi, ki bi morali imeti srce za vse lepo in dobro.

Kakoršni voditelji, takšna zadruga. Če so voditelji trgovci, špekulanti in verižniki, bo njih duh zavladal tudi v zadrugi. Ne bi mogel trditi, da ni med veleposestniki izvrstnih mož. Vendar mi ne ugaja, da vodijo zadruga veleposestniki! Mnogokrat je opravičen sum, da zasledujejo svoje osebne koristi.

Potrebujemo torej več **strokovne in srčne izobrazbe!**

Ad c), d) in e) sem obširno pisal v »Goriški Straži«.

ZA NAŠE KMETIJSTVO.

O ročnem in strojnem delu.

Naše kmetije silno trpé radi pomanjkanja delavskih moči. Tega velikega pomanjkanja niso povzročile sama vojna in njene posledice, ter naš zakon o pravnem nasledstvu in zoprnost napram napornemu poljskemu delu, temveč tudi naš kmet in gospodar sam ter njegovo zaostalo gospodarstvo.

Glavna pomoč proti pomanjkanju delavskih moči je uvedba strojnega dela v kmetijstvu. Na ta način bi ne samo zmanjšali števila potrebnih delavcev, ampak bi tudi pridelke cenejše proizvajali, povečali svoj prihod, olajšali naporno delo in stem nudili delavcu one prednosti, ki mu jih nudi industrija in obrt. Posledica bi bila, da bi se zmanjšal naval delavcev v mesta.

Ako hočemo vpeljati strojno delo v našem kmetijstvu, moramo uvesti neke predpogoje, ki bodo o-

mogočili strojna dela na naših poljih in olajšali nabavo dragih strojev.

Glede pogojev, ki so za uspešno strojno delo neobhodno potrebni, je prvi: povečanje njiv in polja. To je mogoče doseči na ta način, da poedine parcele rabimo po možnosti edino hot njive, druge kot travnike, tretje kot vinograde itd. Radi dejstva, da je popolni sklad, talkoimenovano arondiranje naših parcel, vsled velike različnosti zemljišč skoraj nemogoč, je priporočljivo, da si posestniki sami med seboj zamenjajo parcele in stem povečajo njih obseg. Tudi se mora gledati na to, da dobe njive pravilno četrroglato obliko.

Da nam bo mogoče ročno delo s strojem nadomestiti, je potrebno tudi spremeniti način dosedanjega obdelovanja pri poedinih panogah kmetijstva. Pri koruzi in okopavinah bi morali v prvi vrsti gledati na

to, da jih sejemo oziroma sadimo v vrstah, dovoljno širokih za obdelovanje z okopalniki in drugimi stroji. V tem pogledu so posnemanja vredni kmetovalci v goriški okolici. Glede omogočenja strojnega dela na travnikih, je potrebno planirati zemljišča in posebno pa vsako leto skrbno odstraniti krtenine.

Ker je poedinemu malemu kmetu nemogoče nabaviti si vse potrebne in koristne stroje, moramo misliti na osnivanje kmetijskih gospodarskih zadrug, katere bi preskrbele stroje zadrugnim potom in omogočile njih zadružno in skupno uporabo. S tem bi bilo omogočeno, da se mali posestnik poslužuje istih prednosti katerih se poslužujejo veleposestniki, katere bi potem celo nadkniloval, kajti svoja polja bi večinoma obdeloval sam in jih tudi sam nadzoroval.

Konečno hočem radi primera in lažjega razumevanja očrtati gmotne koristi strojnega dela! Že samo dejstvo, da naš kmet prelija gnoj na polju, dočim mu živina v staji leži, je znak kako malo zna računati; to je očitno zlasti tedaj, ako ima take vole, ki v staji samo s proizvodnjo gnoja plačujejo pojedeno seno. Pri taki živini je, ako se njena delavna moč primerno ne izkorišča, očitna zguba. Glede glavnih poedinih del je razmerje med ročnim in strojnim delom sledeče:

Za kopanje (rigoljanje) na eno orodje z lopato (šubljjo) je potrebno povprečno 100 dnin na 1 ha ali pa 4 dni oranja z 2—3 delavci.

Za okopavanje (osipanje) koruze in krompirja je potrebno povprečno 8 delavcev, ali pa dva dni z enovprežnim okopalnikom.

Za košenje sena so potrebne 3 dnine, ali pa s strojem $\frac{1}{4}$ dnine par konj in en delavec.

Po tem ključu si lahko vsak sam izračuna gmotno korist strojnega dela v denarju pri navedenih glavnih kmetijskih delih.

Just Ušaj.

Dobava goveje živine na račun vojne odškodnine. Deželni odbor javlja, da je ministerstvo za osvojenjene dežele podaljšalo rok za vlaganje prošnje za dobavo goveje živine, konj in ovac iz bivših sovražnih držav na račun vojne odškodnine do konca septembra 1922. Vsi prizadeti vojni oškodovanci, ki nameravajo prositi za dobavo zgoraj navedenih vrst živali na račun vojne odškodnine, naj to gotovo storijo do omenjenega roka. Prošnje naj se naslovijo kakor doslej na deželni kmetijski urad v Gorici, kamor naj se predložijo potom davčnega urada pristojnega okrajnega civilnega komisarijata.

O vinogradništvu v Istri ima župnik Grašić sledeče mnenje:

Vinogradne pokrajine brzo bogate, a još brže osiromaše, ako vinogradarstvo ne uspijeva. Pučanstvo u ovim zemljama obično premalo cijeni novac.

Nema dostatno ozbiljnosti, što je više ili manje posljedica alkohola.

Nu ipak se moraju narodi i tom granom gospodarstva baviti. Dobar je taj prihod napose za one, koji mogu uz to gojiti i marvogojstvo ili baviti se kojim drugim zanatom. Tko pako živi jedino od prihoda loze, onomu će životne namirnice biti uvijek nestalne. Jednostrano gospodarstvo nikad nije stalno.

Istra se je u prošlim tridesetim godinama prilično pomogla vinogradarstvom, premda je cijena vina često bila niska. Sada je nastala kriza zato, što je zatvorena granica Jugoslavije i zbog konkurencije iz stare Italije. Sve je zapelo. Mjesta kao n. pr. Pazin, Buzet itd., gdje bijaše u prošlosti živahna trgovina vinom, jesu dandanas kao mrtva. Treba na vrijeme tražiti lijeka. Što mnogi savjetuju, da bi se vinogradarstvo ponajviše zapustilo, ne možemo nipošto odobravati. Istra je takova zemlja, da imade mnogo krajeva, gdje daje jedino loza nešto prihoda. Takvi krajevi ne bi bili za druge privrede osim za pošumljenje. Uz to se narod, priučen na vinogradarstvo, u svojoj domaćoj zemlji ne bi mogao lako odreći obradjivanja loze.

Izabrati treba srednji put: taj bi bio ograničenje vinogradarstva. Dobro, duboke zemlje neka se rabe za žito i za travu. Barem bi redovi loza na njivama morali biti mnogo rjedniji, nego se vidi to sada.

Na bregovima, obroncima, u zemlji dijelomice kamenitoj neka se goji loza. Trebalo bi zapustiti svaku vrst, koja daje slabo i kiselo vino te cijepiti američke loze jedino onima, kojih je grožđe bogato na sladoru i siromašno na kiselini. Biti će doduše manje vina, ali to će biti mnogo bolje na ukusu, bogatije na alkoholu i lakše će se prodavati. Radi visoke se carine pazi na to napose u gradovima. Produkcija bi se vina imala ravnati više prema kakvoći nego li prema količini, dakle baš obratno nego se čini sada. U Istri je veoma obljubljena loza teran. Ta se može pridržati svuda, gdje dobro sazrijeva. U hladnijim položajima bilo bi bolje zamijeniti ju drugom vrsti.

Trebalo bi naravski sa finijim vinom i bolje konobariti. Što je bolje vino, to više treba paziti u konobi na nj, kao što napose i na posudje. U konobarstvu i uopće u priredjivanju vina morali bismo raditi razumnije. Vinogradari iste okolice morali bi se priučiti na pripravljanje jednakog tipa vina, prema tomu, kako odgovara više za trgovinu. I način prodaje vina morat ćemo preudisiti. Dosada je čekalo vino u konobi kupca, u buduće pak bit ćemo prisiljeni tražiti tržišta (sajmišta) za prodaju.

Stalan uspjeh postigli bismo vinarskim zadrugama, koje bi imale zadružne konobe. O tome je bilo već spomenuto u G. L. U današnjim okolnostima bilo

bi to združeno sa velikim poteškočama osim u nekojim mestima n. pr. u Baderni, gdje je za to već sve priredjeno. Pomoći pak bi se dalo nešto na ovaj način: Gospodari istog sela mogli bi spraviti neprodano vino u dobro zidane i hladne pivnice, koje bi služile isključivo za vino. Nadziratelj konobe morao bi skrbeti za redovito pretakanje vina i za dolijevanje bačava, u koliko se vino osuši. Sve bi to moglo biti, ako je medju susjedima poštenja, sloge i bratske ljubavi. U velikim gradovima n. pr. Trst, Gorica i u industrijalnim središtima trebalo bi iznajmiti velike pivnice za skladišta i za prodaju vina. To bi se uredilo zadružnim načinom ili posredovanjem komisijonara.

Da se dodje do bolje i lakše prodaje vina, morali bi vinogradari vsakom prigodom zahtijevati od vlade, da potraži sklapanjem trgvačkih ugovora u susjednim državama tržišta za naša vina, napose u Jugoslaviji, koja nam je najbliža i gdje imademo već iz prošlih vremena najviše poznatih kupaca. Vladini bi organi morali strogo kazniti svako patvorenje vina. U tom pogledu vlada prevelika sloboda. Često ne mogu vinogradari prodati naravskog vina uz nisku cijenu, dok patvorioci vina bogate vodom. Tom prigodom moramo spomenuti jošte jedno pitanje, koje je usko spojeno sa vinogradarstvom, a to je oporezovanje vina kao proizvoda.

Dne 26. 7. 1921. br. 6032 je proglasila kr. vlada silno odijoznu naredbu za sve vinogadare, da se udari porez i na ono vino, koje porabi proizvođač u svojem gospodarstvu za vlastitu porabu. Priznalo se je doduše za siromašne vinogadare nešto polakšica, no sve to ne mijenja na stvari ništa.

Rekosmo, da je taj zakon odijozan i takodjer nepravedan. Radi se o načelu. Sada se je oporezovalo vino, drugi put može se odrediti porez na žito, meso, drvo itd., koje porabi seljak za uzdržavanje svoje obitelji i za gospodarstvo uopće. Sve to ima biti nedotakljivo od svake daće; za ono, što prodaje, drugo je pitanje. U interesu je vinogradarstva, da se ta naredba ukine.

Izdali su istu sa motivacijom, da će se time ozdraviti financijske bolesti u pokrajini. Dvojimo posvema opravdano, Ustanovila su se doduše mnoga službena mjesta za t. z. »Sinekure«, nu pokrajinska će blagajna usprkos tomu gladovati. Dobro će biti, ako bude uplaćeni porez pokrio troškove za činovnike. Uz to je spomenuta naredba velika sekatura za vinogadara, budući da daje pravo činovnicima, da mogu svaki čas poduzeti premetačine u pivnicama i kućama uopće, a to možda jedino radi prijave iz zavisti sa strane kojeg neprijateljskog susjeda. Nije čudo, što bijaše sve ozlovoljeno, kad je naredba izašla. Tada se je glede toga previše šutjelo. To valja popraviti. Neka nastupe složno vinogradari Goriške i Istre, Talijani i Slaveni.

Djelomično bi nam gubitak prihoda u vinogradarstvu moglo nadomjestiti: gojenje uljike, gdje je podneblje za to, sadjenje lješnjaka pitomaka te voćaka uopće. Napose bi preporučili lješnjake, koji se mogu nasaditi kraj loze. Mnogi Istrani primaju za taj plod stotine lira na godinu. Sa duhanom nemojmo se prenatglati. Ponajprije je kruh, a nemamo za to niti dostatno oranica.

VOJNA ODŠKODNINA.

G. D. Doktorič priporoča:

1. Podpirajmo agitacijski odbor, ki posluje v Gorici, 2. Naj prične čim prej poslovati Zveza zadrug vojnih oškodovancev, 3. Priporočam za izvršitev obnovitvenih del v pri vrsti domače slovenske stavbne

zadruga, ki nudijo iste ugodnosti kot druge ustanove. Največja ovira je počasno nakazovanje predujmov. Tudi v tem oziru so naše stavbne zadruga v stanu konkurirati z vsako drugo organizacijo.

KRATKI ODGOVORI K NEKATERIM VPRAŠANJEM:

G. D. Doktorič predlaga:

Ako hočemo glede zamenjave denarja kaj doseči, moramo

1. organizirati ljudstvo v močni, zdravi organizaciji, ki mora obsegati vso našo deželo, imeti političen in gospodarski program. Mislim, da temu odgovarjajo danes edino »kmečko-delavske zveze«.

2. naslanjati se na močno stranko v državnem zboru. Edina stranka, ki bi mogla priti v poštev, je po mojem prepričanju Italijanska ljudska stranka.

Ako tega v najkrajšem času ne napravimo, lahko napravimo križ čez neizmenjani denar in vojna posojila. To je moje trdno prepričanje.

Splošni finančni položaj dežele. G. Doktorič piše: Primorska je bila vedno pasivna, bodočnost je deloma odvisna od nas samih. Naše gospodarsko izkoriščanje zemlje se da še precej dvigniti potom bolj razumnega obdelovanja. Gospodarska izobrazba pri nas ni ravno na višku! Poljedelstvo se da dvigniti potom uporabljanja umetnih

gnojil, živinoreja bi morala biti bolj razumna, vinarstvo in kletarstvo stoji splošno na zelo nizki stopinji.

Gotovo se bo finančni položaj izboljšal potem izkoriščanja vodnih sil. Kdaj se bo pa pričelo?

Razen tega ni odveč povdarjanje ljudske omike in srčne vzgoje. Pri nas se preveč pije in preveč pleše. Mladina mora postati bolj varčna in solidna. Jaz sem zato, da resni možje napovedo brez pardona boj vsem in vsemu, kar daje takim nizkim nagonom potuho! 1.) Prirediteljem večnih plesov, 2.) Lastnikom plesnih prostorov, 3.) Nečednim gostilnam in 4.) tudi vsem društvom, ki pod narodno krinko prirejajo plesne in krogarije!

Če bi imeli ves denar na kupu, kar so ga naši ljudje izdali po vojni do danes čisto po nepotrebnem, imeli bi dovolj, da obnovimo vso deželo!

Narod, ki se izroča nemorali in mehkužnosti, se sam obsoja na smrt. Mi hočemo živeti! Torej?

Brezposelnost. To je eno najtežjih vprašanj. Gotove občine naše dežele so bile vedno take pasivne, da so morale odvišne delavne sile v svet. Popolnoma temu ne bomo odpomogli. Nekoliko bi se brezposelnost gotovo dala omejiti s povzdigo produktivnosti zemlje in sploh razumnejšim gospodarstvom, z uvedbo domače obrti v najbolj prizadetih krajih. Na vsak način bo pa treba misliti na organizacijo časnega izseljevanja. Mislim, da so v to poklicane v prvi vrsti delavske zadrage, ki naj bi skrbele, da dobé za svoje člane potrebnega dela. Na ta način bi se dali organizirati zidarji goriške okolice. S tem pa to uprašanje še ne bo rešeno. Po Krasu in Vipavski dolini je mnogo malih kmetij, ki ne morejo rediti vseh članov družin. Ali ni morda kje v naši domovini od časa do časa potreba in pomanjkanje kmečkih delavcev? Morda v gorah?

K petindvajsetletnici „Mlekarske zadrage“ v Trnovem na Notranjskem.

1. marca t. l. je preteklo 25 let, odkar obratuje Mlekarska zadruga v Trnovem na Notranjskem. Neznaten je bil njen pričetek, le 12 gospodarjev je podpisalo prvotna pravila in še od teh je eden preklical svoj pristop predno je pričela delovati. A v teku 25 let je zbrala pod svoje okrilje skoraj vse govedorejce več kot polovice okraja il. bistrškega in štela koncem leta 1921: 650 članov. Ne bode zato odveč, ako povodom slavnosti, ki jo praznuje, razsvetlimo nekoliko njeno preteklost, ki dokazuje, da delo rodi uspehi, kar more vsled tega služiti v bodrilo k posnemanju.

Na Kranjskem ni bilo pred 25 leti mlekarskih zadrug, ki bi se pečale z razpošiljanjem mleka. Pač so bile že tedaj mlekarske zadrage v radovljiškem okraju, a pečale so se edino z izdelovanjem sira. Videvali smo pa v železniških vagonih mlekarske vrče, ki so jih prevažali polne v Opatijo in v Reko, prazne pa nazaj proti Ljubljani. Bili so vrči mecena Frana Kotnika na Vrhniki. Če uživajo v Opatiji vrhniško mleko, zakaj ne bi tudi trnovskega, vprašali smo se, in sklenili nekateri izmed dvanajstoričice osnovati mlekarsko zadrugo. 27. septembra l. 1896 je podpisalo 12 gospodarjev zadrugna pravila, od katerih jih praznuje 6 petindvajsetletnico svojega članstva pri zadrugi.

V prvo predstojništvo so bili izvoljeni kot predstojnik Ivan Urbančič, kot tajnik Rudolf Valenčič, kot blagajnik Ivan Valenčič.

Zaradi nekih formalnosti je bila prva prošnja v registriranje po dež. sodišču odbita in še le 18. dec. 1896 vpisana zadruga v zadrugni register. Prva seja predstojništva je bila 4 dni pozneje, a obratovati je pričela zadruga 1. marca 1897.

Leta 1896. je bila osnovana tudi Mlekarska zadruga v Košani. Ta in pa trnovska sta bili torej prvi na Kranjskem, ki sta pričeli z razpošiljanjem polnega mleka. Še le l. 1898 so bile osnovane druge, med njimi logaška, postojnska, l. 1899 škofjeloška, a le logaška, škofjeloška in menda tudi medvodska so v bivši Kranjski trnovsko po množini prejetega mleka v letih pred vojno nadkrilile. Večina ostalih nima pač ugodnosti, ki jo imajo imenovane, to je centralnega sedeža ob železniški postaji, okolnost, ki vse poslovanje olajša in cenejše ter racijonalnejše napravi, česar pa se žal ni pri snovanju takih zadrug vselej vpoštevalo.

Kot pri vsaki novi napravi bile so tudi pri tej v začetku težkoče. V strokovnem oziru je stala predstojništvu vedno drage volje z nasveti ob strani Kmetijska družba Kranjska, oz. njen tedanji ravnatelj g. Gustav Pirc. A si je isto pridobivalo polagoma tudi skušenj in zato krmarilo zadrugno ladjo čim dalje, tem varnejše. Skrbelo je za dobre mlekarje, rešilo povoljno vprašanje konserviranja mleka na ta način, da je preneslo obratne prostore v Il. Bistrico, kjer je bila mrzla tekoča voda na razpolago, in tako je bilo v stanu plačevati zadrugnikom mleko po cenah, ki so odgovarjale razmeram. Vsled tega je raslo število članov in je rasla množina prejetega mleka, prostori pa, ki so bili zadrugi na razpolago so postajali vedno bolj tesni, vedno bolj nedostatni. Kupila je zato zadruga l. 1900 v bližini kolodvora zemljišče, na katerem je sezidala v letih 1903-4 novo mlekarnično poslopje. Ker je bilo v tistih letih na dnevnem redu vprašanje vodovoda za vas Trnovo, nameravalo se je pre-

skrbeti mlekarne z vodo iz vodovoda. Ko pa je postalo jasno, da vprašanje trnovskega vodovoda ne bo še kmalu rešeno, sezidal se je za mlekarne poseben vodnjak, in preselila se je zato zadruga v svoje prostore še le l. 1907. Tu se je vršil pogon strojev z motorjem na surovo olje in hlajenje pa s pomočjo leda. Pa kmalu se je izkazalo, da niti prvo niti drugo ne deluje brezhibno. Še le ko se je nadomestil motor na surovo olje s parnim strojem in uvedlo umetno hlajenje s pomočjo dušikovega hladilnega stroja, postalo je obratovanje racionalno in je mogla zadruga plačevati svojim članom mleko po cenah kakor ostale največje zadruge na Kranjskem. Statistični izkazi bivšega avstr. poljedelskega ministrstva pričajo o tem.

Do 31. dec. 1921 je prejela zadruga od svojih članov skupno 7.005.755 l mleka in jim plačala za njega K 1.087.783,13 v ter L 792.342,15 ct. Največ mleka je prejela leta 1913 in sicer 695.533 l, od 14. 4. 1917 do 11. 8. 1919 ni obratovala, preteklo leto pa je prejela 450.843 l torej manj kot leta 1909, to je v trinajstem letu svojega obstanka. Po prvih mesecih letošnjega leta soditi pa je gotovo, da bo množina mleka kmalu dosegla ono izpredvojnih let.

Mleko je plačevala zadruga svojim članom prvotno od litra. Leta 1911 je vpeljala plačevanje po tolsčobi in v to svrhu pošiljala vzorce mleka k preskušnji kemijskemu preskuševališču v Ljubljani. Ob spremenjenih razmerah vsled vojne je sicer zopet vpeljala plačevanje od litra, a oziri na dober glas in napredek jo bodo prej ali slej prisilili povrniti se k plačevanju po tolsčobi.

Oddajala je zadruga pred vojno polno mleko večinoma v Opatijo in v Reko, in le izjemoma v Trst in v Pulj. Proizvajala je pa tudi sladko smetano in jo oddajala v Opatijo ter ob obilici mleka emendolski in trapistovski sir, ki ga je razpečevala skoraj izključno v bližnji okolici. Po vojni je postal Trst glavno mesto njene oddaje, in zato naj zadruga načrt, ki ga je hotela izvesti v Opatiji, izvede v Trstu in to sama ali pa še boljše skupno z drugimi mlekarnami.

Ker so bila sredstva, ki jih je imela zadruga na razpolago, — deleži à 20 K, sčasoma rezervni zaklad — nezadostna, in je prejela le malenkostno državno podporo: prvič 1400 K, drugič 2000 K, od dežele brezobrestno posojilo 1000 K, morala je zadruga iskati pomoči pri domači denarni zadruzi, ki ji je vedno stala prijateljsko ob strani. Tej je popolnoma vrnila svoj dolg še le leta 1920.

Ob 25 letnici stoji zadruga na trdnem temelju, kar dokazuje jasno njena bilanca.

Če vpoštevamo pri tem, da je stalo poslopje v celoti kakih K 50.000. — in stroji tudi najmanj toliko, ter da poseduje zadruga v razpošiljanje dnevne množine 3000 l mleka potrebne vrče in razno drugo orodje, a

je popolnoma brez dolga, ne bode nam težko oceniti približno združnega imetja.

Ne stoji pa zadruga le na trdnem temelju, temveč ima tudi namen napredovati in nuditi svojim članom v gospodarskem oziru pouk, kakor tudi pripomoč v vsakem oziru, ki je v zvezi z njenim namenom.

Tako je določila na zadnjem občnem zboru 1000 lir v podporo bikoreje, in se namerava ta svota porabiti v darila posestnikom najlepših bikov ob licencovanju letošnje spomladi.

A hoče postati svojim članom tudi nabavna zadruga. V svojih pravilih ima kot 4. »točko« svojega namena: »razširjati med svojimi združniki umno živinorejo na razne načine, zlasti s tem, da jim prekrbuje živinorejske potreščine«.

Dosedaj je nabavljala svojim članom le mlekarke posode in kumila, ki jih ni bilo dobiti v trgovinah. Druge gospodarske potreščine smo bili navajeni nabavljati si po Kmetijski podružnici pri Kmetijski družbi v Ljubljani. V novih razmerah hoče zadruga to svojo nalogo v večjem obsegu vršiti. Zato si postavi letos posebno poslopje, ki bo služilo predvsem kot skladišče in v stanovanje mlekarju, a bode mogoče v njem postaviti tudi še kak stroj zadružnikom v porabo n. pr. žitno čistilnico.

V gospodarski pouk svojim članom pa je naročila zadruga 60 iztisov »Gospodarskega lista«, ki naj roma od hiše do hiše ter vzbuja pri združnikih misel za gospodarski napredek, misel za združno delo.

Če končno omenimo, da praznujejo tajnik g. Rudolf Valenčič petindvajsetletnico svojega tajništva, blagajnik g. Urbančič petindvajsetletnico svojega članstva v predstojništvu, načelnik-nadzorstva g. Josip Benigar petindvajsetletnico svojega članstva v nadzorstvu in da so v zadnjem predstojništvu vsi trije člani prvega prestojništva smo navedli važnejše dogodke iz dosedanjega obstanka tega krepkega člana našega združništva.

Doseženi uspehi dokazujejo, da je vršilo predstojništvo svojo dolžnost. Istotako pa naj bi jo vršil v bodoče vsak posamezen združnik. V glavnem bi obstajala pač v tem, da opusti vse, kar bi utegnilo oškodovati združne koristi ter da se redno udeležuje in sodeluje na občnih zbiorih s svojimi nasveti in s svojo sodbo.

V tem slučaju bo mogla zadruga izkazovati še večje uspehe kot sedaj ter tvoriti tako trden temelj narodnemu obstanku na rodni grudi. In v to pomozi Bog!

M. V.

ŠIRITE
„GOSPODARSKI LIST“.

„KNJIGOVODSKI TEČAJ“.

Učenec, pred teboj leži 7 vzorcev knjig, ki tvorijo bistveni del združenega knjigovodstva. Moj namen ni, opisovati na dolgo in široko obliko teh knjig, saj jih imaš pred seboj. Omejiti se hočem le na kratek opis njihove uporabe.

Prvi vzorec ti predstavlja »Imenik članov«. Na strani 59. »Gospodarskega lista« sem te že opozoril na važnost te knjige. Da boš pa tudi lažje in bolj razumel razlago glede njene uporabe, ti priporočam, da postaviš predse vzorec, ki se nahaja na strani 61. »Gospodarskega lista«. Razdeljen je v 14 rubrik. Rubrike 2, 3, 4, 6, 9, in 10 odgovarjajo predpisu združnega zakona, ostale pa praktičnim potrebam. V to knjigo vpisuješ, kakor ti že njen naslov pove, člane, toda še-le potem, ko so bili sprejeti v načelstveni seji in ko so podpisali pristopnico in plačal delež. Pričneš z rubriko 1. Prvi član, ki ga vpišeš dobi tekočo številko 1, drugi tekočo številko 2, tretji tekočo številko 3 itd. Če si vpisaval pazljivo tekoče številke, ti poslednja pove, koliko članov je že pristopilo. V drugo rubriko vpišeš dan pristopa, v tretjo ime, priimek in očetstvo člana, v četrto rubriko njegov poklic, v peto njegovo bivališče in v šesto številko deležev. V 7 rubriko vpišeš svoto deleža, v 8 pa dan njegovega sprejema po načelstvu. Druga t. j. desna stran imenika je, kakor sledi iz besedila posameznih rubrik, prirejena za vpis odpovedi.

Če v rubriki 6. vpisano število deležev na koncu vsake strani s svinčnikom sešteješ in preneseš na prihodnjo stran, ti bo omogočeno vsakčes dognati število deležev.

Ob koncu opisa te knjige ti še preprišem iz knjige »Jugoslovanski posojilničar in zadruhar«, kaj pravi naš starosta na združnem polju gospod Ivan Lapanje v Krškem glede vodstva te knjige: »Načelstvo, ki ne vodi takega zapisnika, se kaznuje z kaznimi radi nereda do zneska 200 K. Istotako se kaznuje načelstvo z globo do 200 K, ako ne vpisuje odpovedi in izstopa članov v omenjeni register.

Drugi vzorec ti predstavlja »Blagajniški dnevnik in razdelnik za prejemke«. Razdeljen je v 16 rubrik; 16 od teh služi vsaka svojemu, že vnaprej določenemu namenu; rubriki 17. in 18. sta namenjeni za vpise takih nepredvidenih zneskov, za katere ni preskrbljeno že v ostalih rubrikah. — V to knjigo vpisujemo brezpogojno vse prejemke v gotovem denarju. Nekteri zavodi, zlasti na Kranjskem, vpisujejo prejemke v takozvani »blagajniški dnevnik« brez razdelnika in jih potem v svrhu razvrstitve po posameznih kontih prepisujejo v razdelnik. To je dvakratno nepotrebno delo. Prvih 6 rubrik mojega vzorca odgovarja vsem zahtevam blagajniškega dnevnika, rubrika 7. do 18. pa isto-

Vzorec predstavlja levi del knjige, stran »dati«. Desni del, stran »imeti«, je levemu popolnoma enak; le tam, kjer se nahaja na levem delu beseda »dati«, se nahaja v desnem delu beseda »imeti«.

7. vzorec. Knjiga za tekoče račune.
naravna širina.

[illegible]

tako vsem zahtevam razdelnika. Ker ti gotovo ni znano, čemu nam služi razdelnik, ti to pojasnim tako-le: Vsak znesek, ki ga sprejememo in vpišemo v blagajniški dnevnik, je vplačan v gotovo svrhu; nekdo plača delež, drugi vloži hranilno vlogo, tretji plača obresti, četrti stroške, peti vrne posojilo itd. Ko je treba konec leta zaključiti račune in sestaviti bilanco, mora knjigovodja vedeti do vinarja, koliko je bilo tekom leta vplačanih deležev, koliko vloženih hranilnih vlog, koliko vplačanih obresti, koliko povrnjenih stroškov itd. Kako bo to izvedel? Ali naj še-le konec leta vzame v roko blagajniški dnevnik in začne izpisavati svoto za svoto, recimo na eno polo deleže, na drugo hranilne vloge, na tretjo obresti itd. Ali bi tako delo vodilo do cilja? Da, toda praktičen knjigovodja to napravi drugače. On vpiše že takoj ob vplačilu vsak znesek sproti v prvih 6 rubrik blagajniškega dnevnika in koj na to še v dotično rubriko v razdelniku.

Vzemimo slučaj, da je pristopil kot član Franc Brezigar in vplačal dne 6. januarja 1922.

za 1 delež	L 20.—
za pristopnino	L 2.—
za člansko knjižico	L 1.—
skupaj	L 23.—

V roko vzameš blagajniški dnevnik in razdelnik za prejemke in pričneš: V 1. rubriko vpišeš tekočo številko 1, v 2. rubriko dan to je 6/1, v tretjo rubriko ime vplačevalca Brezigar Franc, v 4. rubriko pred-

met, v našem slučaju: pristop, peta rubrika, stran glavne knjige, ostane začasno, dokler se vplačilo ne prenese v knjigo za deleže, prazna in v šesto rubriko vpišeš skupni znesek vplačila to je 23 lir. Od skupnega zneska 23 lir vpišeš potem delež 20.— lir v 10. rubriko, za knjižico 1 liro v 12 rubriko in pristopnino 2 liri v 16 rubriko. — Nekdo drugi vloži kot hranilno vlogo lir 100.—, za hranilno knjižico vplača 2 liri. — To svoto vpišeš po zgornjem navodilu v prvih 5 rubrik, v 6. rubriko pa skupno vplačilo 102 liri. V razdelniku ga razdeliš potem na ta način, da vpišeš hranilno vlogo 100 lir v 7 rubriko, in plačilo za hran. knjižico v 12 rubriko. — Na ta način vpisujemo sproti v »blagajniški dnevnik in razdelnik« vsa vplačila, ki nam dohajajo tekom leta. — Ko je stran polna, potegnemo črto in seštejemo najprej prejemke v šesti rubriki, potem pa še v ostalih rubrikah. Ko si to napravil, vzameš košček papirja in napišeš nanj svote iz posameznih rubrik, izvemši 6 rubrike znesek prejemka in jih sešteješ. Če sešteta svota vseh ostalih rubrik soglaša z zneskom prejemka v šesti rubriki, imaš zagotovilo, da si vse prav seštel. Seštete zneske preneseš potem v dotične rubrike na prihodnjo stran.

Tretji vzorec ti predstavlja »blagajniški dnevnik in razdelnik za izdatke.« Ta knjiga je do pičice enaka »blagajniškemu dnevniku in razdelniku za prejemke«. Vse kar sem povedal glede »prejemkov« velja tudi glede »izdatkov«. Vpisuje in razdeljuje se vse na isti način kakor pri »prejemkih«.

(Dalje prihodnjič.)

Alojzij Bajec.

Kmetijski vestnik.

Oljate tropine.

Pod imenom »oljate tropine« razumemo odpadke, oziroma stranske izdelke, ki se dobe pri proizvodnji olja. Te tropine dobimo v trgovini v obliki pogač ali moke. Oljate tropine so prvovrstno močno krmilo, ker so skoro vse bogate na beljakovinah in tolsči. Sestavina tropin je različna in sicer zavisi od tega, od katerega semena so in kako se je pridobilo iz njega olje. Olje se pridobiva iz semena potom stiskanja ali pa potom izluženja.

Ako se pridobiva olje iz semen potom izstiskavanja, se seme najprej zmeije in potem iztisne, dočim se pri izluženju uporablja gotove snovi, ki zamorejo tolsčo raztopiti. Izluženje se vrši vedno pri vročini. Iztisnjene tropine imajo vedno več tolsče kot izslužene, imajo pa to hibo, da se nahaja pri pogačah vedno precej dlake. Ta dlaka ima svoj izvor v tem, da se seme naloži v klobučevino in se potem stiska. Pod

silnim pritiskom ostane marsikatera dlaka v pogači. Ta dlaka ima za živali lahko slabe posledice, ker se napravijo v želodcu živali svalčki dlak, kar je večkrat vzrok slabemu prebavljenju in mnogokrat tudi poginu. Pogače z dlakami naj se vsled tega vedno zdrobijo in presejejo, na vsak način pa očistijo dlak.

Oljate tropine se pridobivajo iz olupljenega in iz neolupljenega semena. One iz olupljenega semena so mnogo boljše, ker je pri teh odstranjen odreveneli lub. Ako so bila semena olupljena ali ne, se spozna iz barve tropin. Olupljeno seme, kakor tudi tropine so bolj bele kakor neolupljene. Velike važnosti za redilnost oljnatih tropin je tudi njihova svežost. Sveže tropine se spozna na ta način, da se zmoči malo fine moke od tropin z vodo in se pridoda par kapljic jodove tinkture. Ako se hitro pokaže plava barva, so tropine sveže, drugače ne. Svežost more spoznati tudi vsak kmet, ki nima jodove

tinkture in sicer na ta način, da zmoči komad oljnate pogače in jo vtakne pod kozarec na toplem prostoru ter ga pusti tako 24 ur. Stare oljnate pogače se pokrijejo v tem času z rumeno plesnobo.

Za vse oljnate tropine velja sledeče: Biti morajo kolikor mogoče sveže. Žltavost in plesnivost se spozna lahko že z vonjem. Pri uporabi velikih količin oljnatih tropin naj se poskusi z različnimi vrstami in naj se poizkuša različne tropine tudi mešati. Vendar se mora paziti na to, da niso tropine pokvarjene, oziroma, da jim ni primešana kakšna manjvredna snov, ki bi mogla povzročiti škoditi zdravju živali.

V vsaki krmi so najvažnejše snovi beljakovine, tolstče in ogljikovi vodani. Te snovi morajo biti v krmi v gotovem razmerju, ako hočemo, da se živali uspešno razvijajo in da imamo od njih čimvečjo korist. To so uvideli že davno tudi naši kmetje in pridajejo k grobi krmi — senu, slami, rezanci — tudi otrobi. Po mnogih krajih Julijske Krajine so spoznali kmetje tudi važnost drugih močnih krmil, predvsem oljnatih pogač in danes je že mnogo krajev, kjer se poslednjih več pokrmi kot otrobov.

Olje in oljnate pogače se pridobivajo iz mnogovrstnega semena. Niso pa vse oljnate pogače enako dobre in zdrave, ker vsebujejo mnoge živalim škodljive snovi in primesi. Najbolj škodljive tropine so pogače od ricinovega olja. Dobre oljnate tropine se pridobivajo iz sezama (seme indijske rastline), lana, bombaža, kokusa (sad palme), podzemeljskega oreha itd. Nekoliko slabše, a vendar dobre so one iz repinega semena, maka, solnčnic itd.

Sezamove tropine vsebujejo v srednjem 35% beljakovin in 12% tolstče. Zunanja barva je svetlikasta, ki postane včasih temnosiva. Najboljše so svetle. Te tropine so pri naših kmetovalcih zelo v čislj, ker so zelo dobro krmilo predvsem za mlečno žival. Za one kraje, kjer se hoče dobiti trdo maslo niso te tropine, ker povzročajo mehko maslo. Krmiti se jih ne sme preveč, največ do 1½ kg na glavo in dan. Kot drugi tropin žival tudi sezamovih noče takoj uživati, a se jim v par dneh privadi. Za sezamove tropine kakor tudi za vse ostale tropine velja načelo, da se morajo hraniti na suhem prostoru, ker postanejo drugače žltave in plesnive.

Tropine od bombaža vsebujejo v sebi okoli 35% beljakovin in približno istotoliko tolstče ko sezamove tropine. Prodajajo se navadno v obliki moke in sicer od olupljenega in neolupljenega semena. One iz olupljenega semena so mnogo boljše. Dobre bombaževe tropine morajo imeti svetlo barvo in prijeten okus po orehu. Mlečni živini se ne sme krmiti več kot 1 kg na glavo in dan, volom se lahko da 2 kg. Za mlado, brejo žival ter prašiče te tropine niso.

Orehove tropine (od podzemeljskega oreha, rastlina vročih dežel) vsebujejo okoli 30% beljakovin in 7% tolstče. Biti morajo od olupljenega semena; okus mora spominjati na fižol, barva svetlosiva do rujava. Mlečni živini se krmi dnevno na glavo do 2 kg, debelim prašičem okoli ½ kg. Orehovim tropinam so večkrat primešane tropine od ricina, ki morejo izzvati hude prebavljalne težkoče.

Kokusove tropine se pripravljajo iz mesa kokusovega oreha. V splošnem vsebujejo 12% beljakovin in 6% tolstče. Barve so svetlordeče do rujave, ter imajo okus in duh po navadnem orehu. Kokusove tropine so od vseh navedenih najdražje in se izplačajo predvsem pri mlečni živini, ker povzročajo zelo trdo maslo in pri prašičih zrnato slanino.

Lanene tropine, ravnotako tudi laneno seme, so zelo važno sredstvo za pospeševanje prebavljanja in so predvsem na mestu pri slabotnih in mladih živalih. Krmiti se najbolje v obliki mlačnih popij. Pri prašičih povzročajo oljnato slanino.

Tropine od repinega semena so precej nevarne vsled različnih primesi, posebno gorčice. Tropine od solnčnic imajo večkrat mnogo lupin in zemlje, vplivajo pa zelo ugodno na tolstčo mleka. Tropine od maka vsebujejo nekoliko opija (strup) in povzročajo pri večjih obrokah lenobo in zaspanost živali. Poleg tega vplivajo neugodno na mlade, breje in doječe živali.

Precejšnjo vlogo igrajo v Istri in na otokih oljčne tropine, ki se pridobivajo na ta način, da se iz zmletega oljčnega sadu iztisne olje. Oljčno olje je sicer za človeško prehrano najboljše olje, oljčne tropine pa niso mnogo vredne. Vsebujejo navadno 3% beljakovin, 7% tolstče in 17% ogljikovih vdanov. Dobra krma so za mlade pujske, ki se prodajajo do 12 mesecev stari, predvsem v mestih.

Oljnate tropine se pokladajo živalim najboljše v obliki moke in to v suhem stanju. Ako se jih poklada v zvezi z grobo krmo, se jih nekoliko zmoči; nikdar pa ne smemo devati več kot tretjino vode.

Ing. Josip Rustja.

—o—

Prve številke Gospodarskega lista smo poslali raznim na ogled, ki jih pa niso vrnili, akoravno se niso naročili na list. Ker pa nam dohajajo dan za dnem nova naročila in nimamo več prvih številke za nove naročnike na razpolago, prosimo vse, ki teh številke ne rabijo oz. ki se niso naročili na list, naj nam jih uljudno vrnejo.

—o—

Ivan Lapajne: Jugoslovanski posojilničar in zadruhar. Ravno kar smo prejeli to lepo in praktično knjigo, ki bi jo moral naročiti vsakdo, kdor se zanima za zadružništvo. Priporočamo voditeljem zadruge prav toplo, da jo naročijo in z zanimanjem vzamejo v roko. Pisal jo je mož, ki je osivel v delu za zadružništvo.

—o—

Tečaj za ljudskošolsko učiteljstvo.

Deželni odbor v Gorici razglasa:

Leta 1922—23. se priredi v Gorici tečaj za ljudskošolske učitelje, ki se nameravajo potegovati za mesta voditeljev in učiteljev na kmetijskih nadaljevalnih šolah.

I. del tečaja (avgust-september 1922).

Učna snov: kmetijske nadaljevalne šole, njih namen in organizacija, načrti, itd., splošno in posebno poljedelstvo, splošna in posebna živinoreja.

II. del tečaja (1923).

Učna snov: vinogradništvo, sadjarstvo, kmetijsko gospodarstvo in knjigovodstvo, kmetijske obrti itd.

Ure za praktične demonstracije se določijo med tečajem.

Vsak tečaj bo trajal najmanj pet tednov.

V tečaj se bode sprejelo 30 obiskovalcev. Od teh je lahko šest takšnih, ki so že obiskovali podobne tečaje, ki jih je priredil že pred vojno podpisani deželni odbor ali pa so se priredili v kakšni drugi deželi, kjer so kmetijske razmere različne od onih v naši deželi.

V ta namen so se ustanovile učne podpore po 600 Lir. Od vsake učne podpore se izplača 250 L v

prvem delu tečaja leta 1922 in 350 L v drugem delu tečaja leta 1923.

Obiskovalcem tečaja bo na razpolago tudi prenočišče v skupni spalnici, ki je v poleg nahajajočih se prostorih, kjer se bo vršil tečaj.

Prosilci morajo vložiti prošnjo za sprejem najpozneje do 10. julija t. l. na deželni odbor v Gorici. Vsaki prošnji je priložiti potrdilo okrajnega šolskega sveta, da je prosilec res učitelj na tej ali oni ljudski šoli dežele Goriško-Gradišanske ter izjavo, da se prosilec obveže redno obiskovati ves tečaj leta 1922—1923 in se podvreči izpitu za vstop v drugi del tečaja in končnemu izpitu.

Absolventi celotnega tečaja se bodo lahko potegovali za podelitev vodstva in za poučevanje splošnih in strokovnih predmetov na kakšni popolni kmetijski nadaljevalni šoli. V tečaj vpisanim pa, ki so redno obiskovali I. del tečaja 1922, bo mogoče podeliti in izročiti le vodstvo in pouk v I. tečaju kmetijskih nadaljevalnih šol, ki se otvorijo to jesen.

Spomladi 1923 bo položiti izpit za vstop v II. del tečaja čez vso učno snov, ki se bo predavala in obravnavala v I. delu tečaja (1922).

Za vsa nadaljna pojasnila naj se obrnejo prizadei na deželni kmetijski urad.

Gospodarske novice.

Gospodarska razstava v Pragi.

Zadnji velesejem nam je pokazal Čehoslovaško kot industrijsko državo, ki si upa nastopiti s svojimi proizvodi v konkurenčni boj na svetovnem veletrgu, majska gospodarska razstava pa nam kaže Čehoslovaško kot državo z vzornim, intenzivnim, modernim kmetijstvom.

Češka se dobro zaveda, da je njena industrija zelo ogrožena od cenejše nemške, zato hoče na vsak način, z vsemi dosegljivimi modernimi pripomočki tako povzdigniti svoje poljedelstvo, da bi večidel sama krila domače potrebe in ne bila navezana na dovoz.

Kako se je posrečilo češkemu kmetu gospodarski toliko napredovati? — Mnogo so pripomogle k temu njegove dobre lastnosti, ki jih vidimo tudi pri sosednih Nemcih in vseh drugih gospodarsko visokostoječih narodih: delavnost, treznost in želja po napredku. Češki kmet pridno zasleduje napredovanje gospodarske vede, se vedno poslužuje njenih navodil in izumov in jih ne zameta kot »neumne novotarije«, kar je žalibog ponekod pri nas še vedno v navadi. Zato pa pridelava na primer na enaki površini dvakrat toliko žita kot Jugoslavija ali Italija, a tudi ostale poljske pridelke v veliki večji meri.

Tudi vedno rastoča gospodarska industrija je prisilila češkega kmeta k intenzivnemu obdelovanju zemlje. Z rastočim številom sladkornih tovarov se je dvigala cena sladkorne pese, vedno množeči se pivovari so povzročili veliko povpraševanje po dobrem ječmenu, tovarne za špirit so rabile vedno večje množine žita in krompirja in tako je bilo v interesu kmeta samega, da se je posluževal strojev in umetnih gnojil, da si je na eni strani zmanjšal težko ročno delo, na drugi strani pa povečal pridelek.

Dalje je pripomoglo k povzdigi češkega kmetijstva zadružništvo, ki se je razširilo po Čehoslovaški iz sosedne Nemčije. Prve začetke zadružništva vidimo že v letu 1860 v ustanavljanju posoilnic.

Posebno je pomagalo zadružništvo srednjemu in malemu kmetu. Obvarovalo ga je z ugodnim posojilom pred izkoriščevanjem veleposestnikov in mu omogočilo posluževati se strojev in raznih drugih ugodnosti, ki so bile prej dostopne edinole veleposestvom.

Na majski gospodarski razstavi vidimo, da nam je čehoslovaško kmetijstvo poleg nemškega, danskega in drugih visokostoječih lahko vzor. Naša dolžnost je, da ga posnemamo, v kolikor je to mogoče za naše razmere.

Francé Pegan.

—0—

Strokovna nadaljevalna šola v Renčah.

Strokovna nadaljevalna šola za zidarje v Renčah je zaključila 7. maja svoje letošnje šolsko delovanje z razstavo vseh strokovnih izdelkov svojih učencev.

Imela je tri tečaje, katere je obiskovalo 81 rokodelskih vajencev; med šolskim letom jih je šlo 11 s trebihom za kruhom in ob sklepu jih je ostalo še 70 in sicer v I. tečaju 34, v II. 23 in v III. 13.

Po rokodelstvu je bilo 64 zidarjev, 3 mizarji in 3 kovači. Po pristojnosti je 54 Renčanov in 16 vajencev okoličanov.

Šolo vzdržujejo z $\frac{1}{3}$ prispevkov država, dežela plača 1800 L, okrajni šolski svet 400 L, trgovska in obrtna zbornica 225 L, a občina renška plača 1000 L ter oskrbuje snajenje, kurjavo in razsvetljavo. V tekočem šolskem letu so darovali šoli: Stavbeno društvo v Renčah 500 L, v Gorenji Vrtojbi 300 L in Stavbena zadruga v Bukovici 200 L.

Z denarno nagrado je bilo odlikovanih 22 vajencev, ki bodo gotovo najspretnejši mojstri v ponos svoje zidarske občine.

Vojska z vsemi svojimi posledicami je udarila tudi Renče, a po dveh letih delovanja se je posrečilo našemu učiteljstvu vsaj deloma zaceliti te rane, ter je s svojim blagoslovljenim prosvetnim delom dovedlo to strokovno šolo v pravi tir. Učitelj-strokovnjak Anton Ferlat je dokazal svojo spretnost in popolne zidarske risbe pribite v razstavnici dvorani so pričale, da zna njegova šola oborožiti mladega pridnega vajenca z uma svetlim mečem, s katerim bode rezal debelejši kos kruha sebi in svojcem v življenjskem boju.

Na renški obrtni šoli se poučuje obrtno spise, obrtno računstvo s strokovno kalkulacijo, obrtno knjigovodstvo (učitelja Rudolf Vižintin in Peter Ne-

mec), geometrično, projekcijsko in strokovno risanje. Vajenci so imeli po 10 tedenskih učnih ur in oni, ki so res redno hodili v šolo in sledili učnemu predavanju, so se popolnoma izurili v svojem rokodelstvu, kar so sijajno dokazali ti odlikovani zidarski učenci.

Risali so razne zidne zveze, elemente stavbenih oblik, stropne iz tramov, obočne svode, enostavne in sestavljene oboke, stopnice, dimnike, enostavna in bolj komplicirana strešja, konstrukcije vrat in oken, osnutke zidarskih načrtov, detaljne načrte v tlorisu, licu in prerezu za najrazličnejše stavbe. Na načrtih se je poznala spretnost posameznika in z lahkoto je več opazovalec kvalificiral strokovno znanje vsakega vajenca.

Učilo se je na šoli tudi stavbeno gradivoznanstvo s posebnim ozirom na naše razmere, da so mladi zidarčki spoznali domače stavbeno kamenje, apno, opeko, beton, malec in sploh najrazličnejše uporabe vsakega gradiva v zidarskem rokodelstvu.

Ponosni so lahko naši Renčani na svojo šolo, ker je iz nje izšla vsa sedanja generacija priznanih zidarskih mojstrov in povsod čislanih stavbenikov, ki pričajo s svojim strokovnim znanjem, da je bila ta šola njih največja dobrotnica. Novi naraščaj pa naj spoštuje to svojo prosvetno ustanovo — strokovno šolo na ta način, da se ne preneha vadi v strokovnem risanju, katero polaga temelje našemu strokovnemu zidarstvu in stavbarstvu. Le v izobraženem malem obrtniku in rokodelcu vidimo najboljši vir dohodkov v sedanjem konkurenčnem življenjskem boju za našo gospodarsko osamosvoje.

Blagor občini, ki osrečuje svoj obrtniški in rokodelski naraščaj z lastno obrtno-nadaljevalno šolo. Razmišljajmo v Gospodarskem listu, koliko bi se jih še dalo ustanoviti širom naše Julijske Krajine! To pa v prihodnji št. našega lista.

Kotiček za čebelarje.

Izboljševanje čebelne paše.

Mnogo se piše o tej potrebi čebelarstva in razni članki so nam naštevati veliko število malovrednih bodečih, plevelnih rastlin in rastlinic, katere nimajo druge vrednosti kot to, da jih tu pa tam obleti in otiplje kakšna čebelica.

Semena takih plevelnih rastlin so se prejšnja leta poslala čebelarjem v poskus, a dognalo se je, da se vse tako bodeče zelišče nahaja pri nas kot ničvredna rastlina, koje se boji kmetovalec, da se ne bi zaplodila v njivi in na travniku.

Pri izboljševanju čebelne paše ne smemo gledati le na ono trohico medu, koje bi nam nudila ta ali ona rastlina. V prvi vrsti moramo gledati na glavno korist bodisi z lesom ali s sadom, bodisi z živinsko krmo.

Prevečkrat hvalijo špekulativni trgovci to ali drugo rastlino kot izborna medunosna. Skušnje so dokazale, da od 100 hvalisanih jih 99 nič ne velja. Radi tega naj bode čebelar previden in naj ne veruje vsaki lepi besedi.

Da bi pa čebelar stal kar tako križem rok, ne da bi poskušal izboljšati čebelno pašo, tudi ne moremo odobravati. Čebelar bi moral gledati, da pomnoži pomladno prvo pašo — in to daje pri nas zgodnje vrbje, mačice. Vrba, »drskotec« imenovana, cvete že meseca februarja. Druge vrbe cvetejo pozneje tja do meseca maja. Vse vrbe dajo čebelam ob ugodnem vremenu izvrstno pašo. Pomnoževanje vrb je jako enostavno in priprosto: košček mladike se potisne, predno poganja, v zemljo in sicer ob jarkih ter vodotokih in posebno ob sipinah. Prepuščena sama

sebi se polagoma vrpne in doraste v večje ali manjše drevo.

Čebelar se mora oprijeti v prvi vrsti pomnoževanja raznega sadnega drevja. Med sadnim drevjem medij posebno koščičasto, a med tem najbolj črešnje. Ker cvetejo črešnje različnih vrst ob različnem času, je treba množiti prve, srednje in zadnje, koje cveto 3 do 4 tedne za prvimi. Najprvo cvetje nam nudi mandelj in ker posebno bujno cvete, je priporočila vreden.

Zadnje cvetoče sadne vrste so jablane, katere čebele s pridom obletujejo. Jablane se v suhih in solnčnih legah slabo obnašajo. Ko neha cveteti sadno drevje, je za čebele važen turški kostanj, a tega se dobi v večji meri le v mestih in trgih. Ker cvete turški kostanj v času, ko ni drugega cvetja nikjer, je vreden, da se razmnožuje tudi po vaseh. Čebelar lahko napravi tudi tu korak naprej ter poseje nekoliko zrn divjega kostanja, dorasla drevesca pa razdaja po potrebi okoličanom. Večjega pomena je navadni kostanj, ki prične cveteti kakih 14 dni po končanem akacijevem cvetenju. V naših krajih je na sploh premalo kostanjevih nasadov, koji bi donášali ljudstvu izvrsten les in okusen sad.

Čebelar! Ne zamudi časa in že prihodnjo jesen preskrbi si nekaj kg srednjega debelega kostanja, pa ga potakni na vrt v vrstice 2 do 3 dm narazen in zrno do zrna krog 1 dm. Črez 2 ali 3 leta bodo sadike godne za presajanje in takrat ponudi tvojim sosedom brezplačno sadike. S posejevanjem ne smemo zakasniti, ker drugače se nam kostanj spridi ter strohni in potem ni več za seme. Ker je kostanj gozdno sadno drevo, moramo gledati, da se mu odloči bolj zavetno lego z boljšo zemljo naših senožeti ali pašnikov. Iz obzira, da je kostanj tako koristno drevo, bi mu moral prepustiti svoje mesto hrast, jelša, topola itd.

Srečne se smejo šteti čebelarji, ki imajo v obližju svojih čebel mesje, ali v tem pogledu si čebelar ne more pomagati. Vrlo dobro pašo nudi v naših krajih belocveteča akacija; a žal, da se je še premalo nahaja. Tudi ta rastlina se lahko pomnoži bodisi z malimi stranskimi poganjki iz zemlje ali pa celo s potaknjenci. Dobi se vedno praznega zemljišča, kjer bi dobro rastla n. pr. ob nasipih cest in železnic. V gozdovih je še vedno premalo izvrstnega akacijevga lesu. Ko odcvete akacija proti koncu maja je dobra čebelna paša na kadulji ali divjem žajblju, koji cvete kake 4 tedne. V tem času posebno dobro medonosna rastlina je »Esparzeta«, prva bela in druga modrordeče cvetoča deteljna rastlina. Poseva se med deteljo ali med travniško mešanico na preorane njive. Na nepreorane travnike se lahko poseje in s travniško brano prevleče. Tako skali dobro in daje živini izvrstno krmo, čebelam pa obilnega nektarja.

Na travnikih, ki se pozno kosijo, dozori seme ter se ob košnji otrese ter obseje in tako se pomnožuje sama od sebe.

Na splošno so vse vrste metuljnic najboljše medunosne rastline. Med te se v prvi vrsti šteje pomladna ali rdeča detelja, koja se poseva koncem poletja med turšico ali med ajdo in daja v prihodnji spomladi v lepih dneh neverjetni donos.

V nekaterih goličavah toplejših leg se dobi divji rožmarin. Loči se od navadnega v tem, da nima listov tako gladko zelenih, ampak je bolj sivkastih listkov in ima bujnejše cvetje.

V poštev za čebelarstvo bi prišlo še marsikako grmičje, ki nam služi za obmejne zagraje. V prvi vrsti bi bilo treba omeniti »snežne kroglice« pa tudi bodeče grozdčje i. dr.

Od nekdanj se je priporočalo čebelarjem, naj po možnosti izboljšujejo čebelno pašo. Zadnje čase se je mnogo pisalo o faceliji, koja res izvrstno medij; ali ker ta rastlina kosmatih listkov ni priljubljena naši živini, se ni mogla spraviti v splošno posevanje. Poskusilo se je pri nas in takoj opustilo; a v nekaterih drugih krajih se poseva v manjšem obsegu le v čebelne svrhe.

Pridemo do zaključka:

Kakor skrbi in se trudi živinorejec, da pridela in spravi kolikor mogoče obilno sena za svoje govedo, ravno tako mora gledati čebelar, da pomnoži pašo svojim čebelam. Istina je tudi, da ni mogoče enemu celega sveta preobrniti, a nekaj se da vendar doseči. Ako bomo držali roke križem in odprta usta, nam težko pride kak grizljaj pod zob. Ali z vztrajnim delovanjem se vse spremeni. Da se pa spremeni na bolje, treba je, da nekdo napreduje. Ako prične v tem pogledu napredovati čebelar, naj bo prepričan, da dela s tem le svojo dolžnost. Taka požrtvovalnost bi bila dobra za okolico in ob enem za njegove čebele in njega samega.

Janko Vodopivec.

Čebelarske potrebščine v mnogovrstni izbiri se prodajajo pri »Slov. kmetijskem društvu« v Gorici via Contavalle števil. 7 I. Pri tej priliki opozarja »Slov. čeb. zadruga« vse čebelarje, da je napela svoje denarne moči do največje skrajnosti in da se je poslužila tudi kredita samo zato, da je mogla ustreči čebelarjem z zalogo čebelarskih potrebščin in umetnih medsten (satnic). Čebelarji, ki so prednaročili čebelarsko orodje in čeb. potrebščine, in tudi drugi, ki imajo tako potrebo, naj se čimprej zgledajo pri Slov. kmet. društvu, dokler se zaloga ne razproda. Od razprodaje sedanje zaloge in od tega, če pokažejo čebelarji pravi zadrugiški duh, je odvisno, ali napravi zadruga nadaljne naročbe in ali more misliti na organiziranje razprodaje medu in voska.

Panji na račun vojne odškodnine so se povečini že razdelili, vendar jih je še nekaj na razpolago. Kdor želi nemške panje na vojno odškodnino, naj napravi takoj prošnjo po vzorcu, kakor je bil priobčen svojčas v »Gosp. listu«. Če ne bi sedanja zaloga zadoščala, se bode poskusilo napraviti prošnjo za nadaljno dobavo primerne števila panjev, če se zglati zadostno število naročnikov. Panji so izborno izdelani in se v obče hvalijo, le spodnja latvica okvirjev je prešibka.

Listnica uredništva.

V današnji številki zavzemajo razprave o istrskih gospodarskih vprašanjih znaten del lista. Dokazali smo s tem najjasneje kako hočemo v resnici priskočiti zapuščenim in zapostavljenim Istri na pomoč. Prosimo pa svoje Istrske prijatelje, da naš list po Istri po možnosti razširijo, kajti le na ta način bo rodilo naše skupno delo sadove. — Z enako prošnjo se obračamo tudi do naših Notranjcev, katerim smo v

tej številki ravnotako dali precej prostora. Če se bodo še pogosteje oglašali smo jim vedno z veseljem na razpolago. — Po pomoti je zašla notica o razdeljevanju živine na račun vojne odškodnine med »Gospodarsko enketo«, mesto v »Kmetijski vestnik«, kamor spada. Naj se nam blagohotno oprost.

Hotel in restavracija „Pri Zlatem Jelenu“

v GORICI nasproti „Škofiji“

se priporoča za obilen obisk.

Potrežba vedno točna.

Dobe se mrzle in gorke jedi, ter domača vipavska briska in kraška vina.

Vedno zveče pivo!

Snagne sobe vedno na razpolago.

A. Vida.

Kostolomnica (suhač) pri kravah.

Prah za krave BOVIN

Preizkušeni prah proti kostolomnici (sušcu), za izzujanje teka, za poboljšanje mleka i. t. d. Ako pridenemo ta prah vsak dan pri napajanju ostanejo krave bolj zdrave in se jih v splošnem obvaruje mnogih bolezni, ki bi se ulegle pojaviti vsled slabe prehrane.

Pri vsakem napoju se prida 1—2 žlici praha. Dobi se v lekarni **Dr. R. Stangera v Lovrani (Istra)**. Zavoj 1 kg stane 6 lir! 4 1/2 kg po pošti 30 lir.

JOSIP KERŠEVANI, mehanik in puškar v Gorici, Stolni trg 9

naznanja sl. občinstvu da mu je na novo došla velika množina blaga iz svetovno znanih tovarov. Novo došlo blago prodajam po jako znižanih cenah. Na pr. šivalne stroje **Orig. Mundlos, Pfaff, Gritzner, Adler, Neuman, Afrana in Winselmann**. Posebno opozarjam cenj. šivilje in neveste na strokovni poduk za umetno vezanje in krpanje, katerega dajam brezplačno.

Dvokolesa: **Orig. Puch, Orig. Stiria, Orig. Stari, Waffenrad, Regent, Kosmos, Helical** in mala motorna kolesa. Velika izbira pušk, samokresov, patron, dinamičnih patron, smodnik za raztrejjevanje kamnov in za lovce, ter potreščine za zgoraj omenjene premete.

Lastna delavnica in popravilnica Stolni trg. šte. 3.

Z jamstvom prodajam šivalne stroje, dvokolesa in puške tudi na mesečne obroke. Za točno, solidno postrežbo in konkurenčno ceno jamči

JOSIP KERŠEVANI mehanik in puškar.

Katoliško Tiskovno

:-: :-: **Društvo** :-: :-:

vpisana z a d r u g a z omejenim jamstvom

v G O R I C I

priporoča vsem zadrugam
in zadrugarjem svojo :-:

Knjigarno v Gorici

Via Carducci 2 (v Montovi hiši)

Prodaja na drobno in na
debelo pisarniške in šolske
potrebščine, tiskovine za
občinske in druge urade.

Naročite MLADIKO, edini naš družinski leposlovni list!